

Pestrobarevný seminář „Rozhodování ve věcech volebních“

Filip Rigel*

Ve stále ještě novém sídle Nejvyššího správního soudu se konal dne 24. září 2007 seminář s názvem „Rozhodování ve věcech volebních“. Již složení řečníků slibovalo mimořádně rozmanitý pohled na danou problematiku. Kamínky do výsledné mozaiky semináře poskládali politolog, akademik, vysoký státní úředník, novinář, soudce a jeho asistent. Výhody takového multispektrálního přístupu se projeví obzvláště v případě studia voleb. Volby lze totiž v jistém slova smyslu připodobnit k hologramu – výsledný obrázek je odvislý od toho, z jakého úhlu na ně nahlížíme.

Účastníky semináře přivítal předseda hostitelského soudu Josef Baxa, jenž položil otázku, nakolik se mají soudy pouštět do přezkumu politických procesů. Tím byl zformulován leitmotiv semináře, neboť všechny příspěvky se vyjádřeného problému více či méně dotkly.

Politologický vstup do problematiky obstaral jeden z nejvýznamnějších tuzemských analytiků volebních systémů Tomáš Lebeda (Sociologický ústav Akademie věd). Jeho příspěvek se dotkl některých problematických aspektů voleb v České republice se zvláštním zaměřením na volby komunální a upozornil na alarmující, přesto neřešená témata. Prvním problema-

tickým bodem je toliko fiktivní personalizace hlasování ve volbách do zastupitelstev obcí. Volič, který využije možnosti tzv. panašování, očekává, že dává hlas primárně kandidátovi, reálně však dává především hlas politické straně, zatímco kandidátovi, kterého označil, dává jen jakýsi kvazipreferenční hlas. Druhým nastíněným problémem je princip alokace mandátů jednotlivým kandidátům v obecních volbách, který umožňuje, aby mandát získal i velmi nepopulární kandidát, pokud ostatní kandidáti na listině získají víceméně stejný počet hlasů.¹ Třetí přednesenou otázkou bylo preferenční hlasování ve volbách konaných dle proporčního systému, kde možnost zisku mandátu na základě získaných preferencí je v jednotlivých volebních krajích různá, odvislá od počtu kandidátů na listině. Posledním tématem byl vysoký počet neplatných hlasů v senátních volbách, několikanásobně překračující obdobnou statistiku u jiných druhů voleb. Tento jev se objevuje jen tehdy, jsou-li senátní volby konány zároveň s jiným druhem voleb (hlasovací lístek je vložen omylem do špatné obálky, eventuálně je obálka pro senátní volby odevzdána prázdná jako gesto nespokojenosti). Řešení uvedených problematických aspektů spatřuje Tomáš Lebeda ve změně legislativy a lepším

* JUDr. Filip Rigel, asistent soudce Nejvyššího správního soudu a externí doktorand Katedry správní vědy, správního práva a finančního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity

¹ Viz § 45 odst. 4 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

informování voličů (zazněl stesk nad tím, že v informačním letáku přikládaném k hlasovacím lístkům jsou jen opsány pasáže zákona, který je však pro laika obtížně srozumitelný).²

Vedoucí Katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity Jan Filip³ obohatil seminář o pohled akademika. Nejprve se věnoval volbám z historické perspektivy, neboť přezkum voleb je determinován tím, jakou formou volby probíhají. Zprvu se volby konaly prostřednictvím volebních shromáždění, kde všichni kontrolovali všechny. Kontrola voleb nezávislým orgánem je pak spjata s rozšířením volebního práva a vznikem termínového hlasování. Do budoucna je třeba počítat s dalším vývojem přezkumu voleb, který bude souviset s hlasováním distančním (korespondenčním, eventuálně elektronickým). Druhou část příspěvku věnoval Jan Filip některým problémovým otázkám současnosti a zabýval se i tím, zda soudní přezkum případného obecného celostátního referenda svěřit Ústavnímu soudu, jak tomu bylo v případě referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii, anebo Nejvyššímu správnímu soudu, který je soudem volebním.

Následně vystoupila ostatními řečníky několikrátě vzývaná konstanta organizační, technické a metodické stránky voleb v České republice – Václav Henych („*vše se mění, ale Henych zůstává*“),⁴ člen Státní volební komise a vrchní ředitel Sekce legislativy a všeobecné správy Ministerstva vnitra. Tento sir Humphrey českého volebního procesu promluvil o praktických problémech při aplikaci volebních zákonů a podělil se o některé stále ještě čerstvé zkušenosti z komunálních voleb konaných na podzim roku 2006. Vzpomněl např. na volby v Havířově, kde bylo Krajským soudem v Ostravě vydáno rozhodnutí o neplatnosti hlasování. To se stalo kvůli tomu, že na kandidátce zůstal zemřelý kandidát, přičemž volební komise mu započítaly hlasy.

Odpolední blok zahájil politický žurnalista a komentátor Bohumil Pečinka, který se zaměřil na soudní rozhodování ve věci senátních voleb z listopadu 2004 v Praze 11, týkající se způsobu vedení kampaně ve ve-

řejných tiskovinách (novináři označováno jako „*kauza Nádvorník*“). S ohledem na místo konání semináře se odvážně zastal nálezu Ústavního soudu v daném případě⁵ a kritizoval předchozí rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.⁶ Soudní přezkum voleb označil za třetí stupeň volebního boje, soudy pak za nové hráče na politické scéně a důsledně setrval na stanovisku, že jsou to především voliči, kteří mají posoudit průběh kampaně a způsob jejího vedení. V následně rozpoutané diskuzi pak upozornil Tomáš Lebeda na to, že politické strany se podobají kartelům,⁷ takže bude v jejich zájmu žádné další hráče do hry nepouštět, a tedy budou to právě ony, které budou proti soudnímu přezkumu z principu brojit.

Závěrečný příspěvek patřil domácím – Vojtěchu Šimíčkovému a Pavlu Molkovi, autorům nové publikace o soudním přezkumu voleb,⁸ kteří prezentovali svou reflexi judikatury krajských soudů ve věci voleb do zastupitelstev obcí v roce 2006. Řečníci poukázali na skutečnost, že v tomto případě téměř platí, že co volby, to nový zákon.⁹ Zabývali se také tzv. problematikou dvou starostů, jejíž řešení *de lege lata* spatřují v tom, aby starosta nebyl volen před rozhodnutím soudu ve volební věci, *de lege ferenda* potom hledají inspiraci v § 39 odst. 1 zákona o krajích,¹⁰ dle něhož se ustavující zasedání zastupitelstva svolá tak, aby se konalo po uplynutí lhůty pro rozhodnutí soudu podle zvláštního zákona. Závěrem analýzy judikatury krajských soudů autoři uvedli, že je nutno mít neustále na paměti povahu, smysl a specifika volebního soudnictví, a tedy je třeba vycházet z principu minimalizace zásahů do volebních výsledků a presumpce jejich správnosti. Oproti rozhodování ve věcech žalob proti rozhodnutím správních orgánů je zapotřebí vzít v potaz, že volební dokumentace není správní spis. Pokud není dokumentace úplná či obsahuje chyby, není řešením zrušit volební výsledek, nýbrž dopočítat volební výsledky, pokud to je možné.

Seminář bezesbytku naplnil ambici, kterou si kladl – umožnil setkání osob různých profesí a zaměření a jejich diskuzi nad jediným tématem. Pro soudce roz-

² Tomáš Lebeda závěrem svého vystoupení pobavil posluchače případem ze senátních voleb v roce 2002 ve volebním obvodu Děčín, městě Děčíně, okrsku č. 8, kde bylo v 1. kole těchto voleb dle statistiky Českého statistického úřadu odevzdáno celkem 100,36 % platných hlasů. Viz údaje na internetu: www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20021025&xobvod=33&xobec=562335&xokrsek=8 [stav ke dni 24. září 2007].

³ K tématu semináře viz i některé jeho práce z poslední doby: FILIP, J.: *Volební judikatura 2006 – podnět k vývoji volebního soudnictví*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 140–148; eventuálně FILIP, J.: *Obecní volby v roce 2006 v judikatuře ÚS – podněty pro legislativu i praxi*. Právní zpravodaj, 2007, č. 4, s. 1, 3–6.

⁴ Jak poznamenal prof. Filip.

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 73/04, Sb. n. u. ÚS, Svazek č. 36, nález č. 17, publikován jako č. 140/2005 Sb.

⁶ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 3. prosince 2004, č. j. Vol 10/2004–24.

⁷ K tomu viz KATZ, R. S., MAIR, P.: *Changing Models of Party Organization and Party Democracy. The Emergence of the Cartel Party*. Party Politics, 1995, No. 1, pp. 5–28.

⁸ MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V.: *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006.

⁹ Zákon č. 368/1990 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích, zákon č. 298/1992 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o místním referendu, zákon č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů, zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

¹⁰ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).

hodující ve volebních věcech znamená takové setkání potřebnou zpětnou vazbu, která snižuje riziko kabinetní justice. V brzké době se s některými příspěvky budou moci na stránkách odborného tisku seznámit

i ti, kteří dne 24. září 2007 v plenárním sále Nejvyššího správního soudu nebyli přítomni.